

Şygyrýetiň aşygy

Category: Edebi makalalar, Edebi tankyt, Goşgular, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 22 январа, 2025

Şygyrýetiň aşygy ŞYGYRÝETIŇ AŞYGY

Türkmen poeziýasynyň soňky ýyllardaky şahyrlarynyň arasynda Kakabaý Gurbanmyradowyň özboluşly orny bar. Şu wagta çenli Kakabaý ýadawsyz poetiki ýol geçip, edebiýat meýdanyna durnukly orun eýeledi. Şonuň bilen birlikde-de Kakabaý edebiýatyň beýleki ugurlaryna-da gowy edebi makalalar, süňňi sagdyn publisistiki eserler ýazmak bilen, özüniň döwre bolan gatnaşygyny, ýaşayşa ukyply awtordygyny görkezip gelýär. Kakabaý Gurbanmyradow terjime sungatynyň hem wepaly esgerleriniň biri. Ol özüniň uly zähmeti bilen rus edebiýatynyň görnükli klassygy Wasiliý Ýanyň eserlerini toplamak, tertipleşdirmek, olaryň taryhyny öwrenmek, aýry-aýry eserlerini uly jogapkärçilik bilen terjime etmek bilen, bu ugurda-da özüniň ukyplydygyny äşgär etdi. Onuň uly ýazyjydan eden terjimeleri biziň edebiýatymyzyň düýpli eserlerine öwrüldi. Biziň terjime sungatyndaky gazanan üstünliklerimiz boldy.

Ol hemişe durmuşyň jümmüşinde. Ol hemişe gazet-žurnallaryň, metbugatyň işgäri bolmak bilen zehinli awtorlary, edebiýatçylary terbiýelemäge, bu ugra ugrukdyrmaga hem özüniň degişli goşandyny hem goşup gelýär. Hut şeýle zähmeti, şeýle erjelligi hem Kakabaýy edebiýat gazanynda gaýnamaga werziş etdi. Şu köptaraply zähmet Kakabaýyň özüni hem kebşirledi, kämilleşdirdi. Edebi ukybyny timarlady. Şol zatlaryň içi bilen özüni ýitirmän gelýän Kakabaý Gurbanmyradow poeziýa meýdanynyň wepaly, durnuklu esgeri bolup ýetişdi. Onuň «Alabahar», «Ýollar», «Maksat», «Sähra gözyetimi» goşgular kitaplary ädimme-ädim geçilen şahyrana ýoluň miwesi bolup, Kakabaýy okyjylaryň şahyr hökmünde doly ykrar etmegine getirdi. Onuň rus dilinde Moskwada neşir edilen «Göwün bermek», «Söýgä kesgitleme ýok» kitaplary türkmen poeziýasynyň Soýuza çykarylan gowy nusgalary boldy. Şol ýörelen ýol ony ähli

kynçylyklaryň öňünde çylşyrymly ýol-ýodalaryň ählisinden geçirip, bişişdirdi. Ol goşgularynyň birinden şeýle sözleri özüne programma edinýär:

Kynçylykdan gaça dursam, eýmensem,
Öňde ýörnän yzda selpäp, süýrensem.
Gerekmez, boş pişelere güýmensem,
Öz borjumdandaş düşdügim bolmazmy?

Ynha, şeýle pikirler hem Kakabaýyň poeziýasynyň içinden eriş-argaç bolup geçýän gyzyň ýüplükdir.

Kakabaý Gurbanmyradowyň şahyrana kitaplarynyň iň soňkusy bolan «Hyýal guşum» kitaby onuň hakyky menzile ýetip, şahyr diýen mukaddes, abraýly, mertebeli sözi onuň awtoryna doly bahasy bilen aýdyp bolýandygyny görkezýär. Munuň özi onuň hakyky kämillige ýetendigini aňladýar. Elbetde, bular ýaly gutarnykly pikir goşgy ýazanlaryň, goşgular kitabyň çykarýanlaryň hemmesine aýdyp bolmaz.

Kakabaý Gurbanmyradowyň baý şahyrana mazmunly bu kitaby onuň awtorynyň sabyrlylyk bilen dünýäni, durmuşy synlap, wakalary, ömri, ýaşaýşy derňäp, analizleýän sagdyn pikirleri aýtmaga ýetişendigini görkezýär. Kakabaý Gurbanmyradowyň akyllý liriki gahrymany bar. Bu liriki gahryman okumyş, durmuşy ýadawsyz öwreniji, gezende adam. Liriki gahryman goşgudan goşga ösýär, kämilleşýär. Şeýdibem ol gaýta-gaýta edebiýat meýdanyna nazar aýlaýar, edebiýat hakda pikir öwürýär. Durmuşy edebiýata, edebiýaty hem okyja ýakynlaşdyrýar. Çyn edebiýatyň bakylygyny nygtaýar.

Harama ganyň sen, zehinlä dogan,
Gaty kän beýikleň yhlasy siňen.
Kim sende ýaşap ýör müň ýyldan soňam,
Ýa özi dirikä ötenleriň bar.
(«Edebiýat meýdany»)

Ine, aram-aram şu pikirler bilen ýaşayan, özüni derňeýän liriki gahryman goşgysaýyn dogumlanyp orta çykýar. Şeýdibem, şahyr Kakabaý Gurbanmyradow her bir goşgusynda özüniň

filosofiki dünýäsini açýar. Ol öz deň-duşlary bilen pikir alşanda-da, okyjylary bilen duşuşanda-da, öz perzentleri bilen sözleşende-de («Ogullaryma»), tebigat dünýäsini synlanda-da, gamlananda-da, şatlananda-da şeýle edýär.

Alyp gowulardan görelde-görüm,
Hersine duşamda durlandy serim.
Düşmesi kyn döwrüň gam-külpetlerin
Näçe diýseň dadanlara sataşdym.

Kakabaýyň liriki gahrymany näme hakda gürllese-de, çynlakaý sözleýär. Durmuş hakykatyny derňemegi başaryan okyjy onuň sözlerine doly ynanyar. Durmuş hiç wagtam ýeňil däldi, häzirem şeýle, geljekde-de şeýle bolar. Onuň dürli-dürli oýunlarynyň, dürli-dürli öwrümleriniň hemişe içinde bolan şahyr durmuşyň ähli zadyna akyllý-başly baha kesýär.

Eý durmuş, sal meni ýanar oduňa,
Onsuzam bu ömrüm göreşden doly.
Öňkimdenem beter söýüp ýaşaryn,
Adalatly hem-de medetkär ili.
Aňsada ymtylmak düşmez ýadyma,
Eý durmuş, sal meni ýanar oduňa.

Ynha, bu Kakabaýyň liriki gahrymanynyň hakyky keşbidir. Kakabaý Gurbanmyradowyň liriki gahrymany durmuşyň jümmüşinde, onuň ähli meselelerini boýlap ýaşamagy başarşy ýaly, ol söýmegi-de, söýülmegi-de başaryar. Onuň söýgi temasynda ýazan goşgulary-da okyjyny özüne çekýär.

Hyýalda sen ýakynda-da, daşda-da,
Diňe seň mähriňi küýseýär kalbym.
Bu uly söýgimi uzak ýyllaryň
Içinden goraglap geçirip geldim.

Liriki gahrymanyň bu gutarnykly pikiri onuň geçen arassa ahlakly söýgi ýoluny kepillendirýär. Bu sözler köplere, ýaşlara nusga almaga-da degişlidir. Çünki bu ömrüň uly pursatynyň, uly bir menziliniň netijesinden habar berýär.

Durmuşy dolulygyna görmek isleýän gezende şahyryň kitabyňyň bir bölegini – soňky bölegini onuň syýasatlar, gezelençler baradaky, ýollar, ülkeler baradaky goşgulary tutýar. Şahyr uly Watanymyzyň köp gözel ýerlerine aýlanyp görýär. Dürli-dürli häsiýetli adamlar bilen sataşýar, pikir alyşýar, dostlaşýar. Onuň liriki gahrymanynyň arassa oý-pikirlere ýugrulan dostlukly garaýyşlary biziň halklarymyzyň bozulmaz doganlyk-dostlugynyň, agzybirliginiň kepilnamasydyr. Şahyryň Uzak Gündogardan, Moskwanyň eteklerinden, Gara deňziň boýlaryndan berýän habarlary biziň pikirimize delildir. Onuň kitaby jemleýän «Jahankeşde men» goşgusy onuň bu ugurdaky programmalaýyn eseri diýsek nädogry bolmaz.

«Öýne myhman, haçan görseň ýoldadyr...»

Gelýän bu sözleri eşde-eşde men.

«Jan bilen çykarmyş, gan bilen giren»

Ýasalşym şeýleräk – jahankeşde men.

Alyp menzilleriň sapak, pendini,

Täsirleriň köwsarladyp başda men.

«Indi görjek ýerim hasam gözeldir»

Diýen pikre uýýan jahankeşde men.

Oňa ak ýol arzuw etmek galýar. Umuman, ädimme-ädim kämilleşip, bu senetde durnukly derejä ýeten Kakabaý Gurbanmyradowyň «Hyýal guşum» goşgular kitabyňyň hödürlene baýragyna daş ýany bilen mynasypdygyny çekinmän aýdyp bileris. Baýrak beriljek bolsa; ony tarhandökerlik bilen paýlaman, öz senedinde kämil derejä, mynasup menzile ýeten awtorlara bermek gerek. Kakabaý Gurbanmyradow şularyň hakyky mynasypdarynyň biridir.

1991 ý.

Begmyrat USSAÝEW.

#edebidurmusymyz Edebi tankyt